

3/12

NATUUR, KUNST EN
CULTUUR

Nieuw weVel uwwe

Rob Sweere geeft met *De Waterkamer* de opmaat voor ruimtelijke kunst op Vosbergen

Jaap Dirkmaat maakt zich grote zorgen over Veluwe randen en agrarische enclaves

Veluwe streekproducten hebben nu een eigen keurmerk; dat smaakt naar meer

Muurgedichten verrijken Nunspeet en omgeving

Losse nummers € 7,50

Een landgoed voor een kunstenaar

Op landgoed Vosbergen bij Heerde gaat Sweere objecten plaatsen die het midden houden tussen ruimtelijke kunst, landschapsinrichting en architectuur. Het zijn beelden die gebouwtjes zijn en via de natuur de aandacht vestigen op de essentie van het bestaan. *De Waterkamer*, het eerste van de geplande twintig objecten, is klaar.

tekst Ans van Berkum, foto's Hans Dijkstra/gaw.nl en Rob Sweere

Een iets heilige ochtend en dan het landgoed Vosbergen bezoeken: een buitenkans! Het kasteeltje met twee trapegevels uit 1623 wordt omringd door bloeiende hortensia's en een spiegelende vijver. De ijsbaan, heet die in de wandelgangen. Je ziet voor je hoe er in de winter wordt geschaatst. Rob Sweere wijst op een majestueuze bruine beuk aan de overkant van de vijver: 'Moet je die kroon zien!' Hij zocht een landgoed, omdat er een plan in zijn hoofd was opgeborreld en gerijpt. Hij vond het. Hier, aan de rand van de Veluwe.

Rob Sweeres beroep houdt het midden tussen dat van beeldend kunstenaar, architect, regisseur en vormgever van landschappen. In wat hij doet vormt de concentratie op beschouwen en bewustzijn steeds de rode draad. Zijn *Contemplatorium – Vortex* is een grote opblaasbare en dus verplaatsbare ruimte om mensen tot zichzelf te laten komen. Met zijn project *Silent Sky Project* trekt hij de wereld rond en nodigt hij mensen uit met elkaar op de grond te gaan liggen en een half uur lang zwijgend naar de hemel te kijken. Ze liggen willekeurig verspreid, in een lange lijn, of in de vorm van een spiraal, op een dijk, een plein of een strand. Ze keren even terug tot zichzelf en hun plek in het heelal. En dan nu het nieuwe project in Heerde. De komende jaren ontwikkelt hij in samenspraak met de zeer betrokken eigenaren Gijs van Dedem en Agnes Kamerlingh Onnes, een project op het 40 hectare grote landgoed Vosbergen. Sweere markeert daar bijzondere plekken door beeldende ingrepen te doen, met als doel deze punten 'aanwezig' te maken voor bezoekers. Idealiter hebben we over een paar jaar op Vosbergen twintig werken van Sweere, waar-

mee bezoekers de beleving van het landschap kunnen versterken en verdiepen. Ze zullen een eenheid vormen en telkens tot dat moment van mijmeren uitnodigen, dat we in de drukte van de dagen bijna automatisch overslaan. Met het nieuwe Vosbergen zal een bijzonder exemplaar worden toegevoegd aan het palet van beeldentuinen en parken dat Nederland al kent.

Folly

Met wat hij doet, bouwt Sweere op een moderne manier voort op de traditie van de folly, waarmee in de 19e eeuw landschapsparken werden gestoffeerd. Door middel van kunstmatige ruïnes, – soms bewoonde – kluizenaarschutten, woeste watervallen en schijnkapellen, werd de kijker geattendeerd op een andere laag in het landschap dan de puur visuele. Door het kijken, dat langzaam overging in bespiegelen, nam de bezoeker een zeker soort afstand. Hij werd zich bewust van de eigen kwetsbare maar ook heroïsche positie, zowel in als tegenover de natuur, en concentreerde zich op het vastgrijpen van dat besef. Sweere plaatst moderne folly's in het groen. Beelden die gebouwtjes zijn, en de functie hebben om de aandacht via de natuur op de essentie van het bestaan te richten. Een soort 'vergroetglazen', waarmee tegelijkertijd naar binnen en naar buiten kan worden gekeken. Via de speciale plek die in zijn diepte en grootsheid wordt uitgelicht, mediteer je over jezelf en je bestaan. Daar komt bij dat de verschijnselen die doorgaans door het denkende brein als raadselachtig en onkenbaar zullen worden gedefinieerd, door de kunstwerken in één beweging als volkomen logisch en vanzelfsprekend in de ervaring kunnen worden opgenomen. Door even

Links en boven: De Waterkamer.

On top of a Volcano.

'Achtuur als verrekijker voor het gevoel'

terug te treden en er alleen maar te zijn, worden we deel van het universum.

In de setting van Vosbergen plaatst Sweere straks objecten die het midden houden tussen ruimtelijke kunst, landschapsinrichting en architectuur. De kathedraalachtige vorm, die door een groep naar elkaar toe neigende beuken gecreëerd wordt, omlijst hij straks met een enorme hangende ovaal. Een aanlegplaats voor kano's wordt een ervaringsplek, een stromende beek een eindeloze afgrond, door de begrenzing met een witte cel. Alleen dat laatste voorbeeld is nu af. Hij noemt het *De Waterkamer*.

De Waterkamer

Als je de laan oprijdt naar de parkeerplek ontwaar je al het maagdelijke wit van *de Waterkamer* tussen het groen. Het werk moest wit worden. Dat had hij me al verzekerd bij een eerder bezoek aan zijn atelier in Arnhem, waar de maquette al een goed beeld gaf. Hier in de werkelijkheid van de malse begroeiing zie je dat het goed is. *De Waterkamer* verliest door zijn witte huid zijn scherpe contour en gaat op een mysterieuze manier stralen. Bij het naderen zie je dat er twee zitplaatsen zijn, een links en een rechts van een ingang. Alsof je wordt uitgenodigd je schoenen uit te trekken en eerst even rustig te worden. Dan ga je naar binnen en kijk je als vanzelf naar beneden, naar het door het wit hout omlijste zwarte water, waarin kroos en bruine blaren drijven. Plekken op het watervlak worden flitsend belicht. Andere gunnen je een blik in een donkere afgrond. Omdat in het midden van de cel een ovale koker hangt, worden de gestalten van de mensen die ook binnen zijn, grotendeels aan je oog onttrokken.

Je ziet hun schoenen en kunt ze horen, maar je bent hier alleen met jezelf en het water. Je ziet wat je ziet heel scherp.

Zo maakt Rob Sweere de folly's van de 21e eeuw. Hij doet geen enkele moeite om te refereren aan bestaande types bouwwerken; de manier waarop vroeger de aandacht werd opgeëist. Een Chinese pagode, een gotische kerk of een Griekse tempel? Nee. Hij verwijst zelfs op geen enkele manier naar de moderne architectuur qua vorm, type of ordening. Hij creëert ruimten die zichzelf fysiek opheffen, terwijl ze functioneren in het richten van de aandacht. Ruimten die er alleen zijn om naar iets anders te kijken. Architectuur als een verrekijker voor het gevoel.

Prikkelen

Met het ene gebaar van *De Waterkamer* laat Sweere zien wat we over een aantal jaren hier kunnen verwachten. Telkens als het is gelukt fondsen bijeen te brengen, zal er een nieuw object van zijn hand in Vosbergen verrijzen. In de tussentijd zal hij wellicht met mensen door het landgoed struinen, om hun manier van beleven te prikkelen. Of hij zal door middel van een performance met Ellen Boersma de natuurlijke ruimte een identiteit geven. In *On top of a Volcano* staat Sweere met zijn rug naar de wind op zwart gesteente op Gran Canaria. Hij houdt een dunne oranje doek vast, die recht voor hem uit wordt geblazen. De referentie aan *Valley Curtain* en *Running Fence* van de Bulgaar Christo is duidelijk. *Valley Curtain* (Vallei Gordijn) hing fel oranje tussen twee tegenover elkaar liggende bergwanden. Het *Running Fence* (Rennend Hek) was een spierwit nylon gordijn van 40 kilometer lengte dat hij installeerde in het kale landschap van Noord-Californië, waar altijd een stevige bries staat. Het nylon bolde en slingerde over donkere heuvels naar een ongekende verte. Wie het zag ontdekte plotseling de ruimte. Omdat we ernaar keken, veranderde een waardeloos gebied, een 'niets', in een kostbare plek, vol ongekende schoonheid. Iets dergelijks gebeurt ook bij Sweere, maar hij betreft nadrukkelijk de mens zelf en alles wat deze ondergaat, als onderwerp en zin in zijn werk. Hij brengt de ruimte, de natuur, als ervaringsgebied, met de mens in verbinding. Wie zijn werk wil doorgronden en meemaken, moet tijd uittrekken om mee te voelen wat de kunstenaar opdelft. De beleving is er niet zomaar. Die ontstaat door mentale uitwisseling.

Je bent er met hem. Hij wijst. Je zegt: 'Ja, dat zie ik.' Daarmee kom je aan.

Roerloos

In 2008 gaf het Kröller-Müller Museum Sweere de opdracht om speciaal voor de beeldentuin een sculptuur te ontwerpen. Dat werd *The Hub*, een rood-oranje ligplaats, die met stalen kabels aan zes bomen hangt. Wie erin klimt, kan zich zachtjes laten wiegen, door een gat in de boomkruinen naar de lucht turen, en tot rust komen. Het is een plek voor stilte.

In *The Passing*, een film gemaakt op de Canarische Eilanden in 2012, staat Rob Sweere doodstil op een steen in een oeverlandschap van modderpoelen en kleine poeltjes. Hij kijkt naar de zee. *De Mönch am Meer* van Caspar David Friedrich komt over de eeuwen heen dichterbij, net als zijn *Wanderer über dem Nebelmeer*, daterend van 1818. Met dat verschil dat de mens die door de Duitse Romanticus werd afgebeeld volstrekt alleen staat tegenover de woeste krachten van de natuur. Bij Rob Sweere duikt als een bijna Magritte-achtig element, een vrouw op in het beeld. Zij ligt op de voorgrond. Gestrand. Roerloos. Zij is er ook, is alles wat we ervan kunnen zeggen. Terwijl hij de verte trotseert en zich uitlevert aan de ruimte, ligt zij roerloos, in zichzelf verzonken. Haar vergezichten spelen zich van binnen af. Rob Sweere verhoudt zich tot het landschap. Tot de door de mens gemaakte natuur. Hij wijst op buitengewone vormen, vreemde ruimten en bepaalde, misschien gewone, en daardoor toch weer uitzonderlijke verschijnselen. Hij geleidt de blik van zijn publiek daarmee, via zijn objecten, terug naar hun innerlijk.

Is

In Flevoland zijn zes grote landschapskunstwerken gerealiseerd, met als voorlopig sluitstuk het 27 meter hoge Exposure, een transparante Denker van de Brit Anthony Gormley, die mijmert over het drooggemalen land. Men zou daar eens naar Rob Sweere moeten kijken voor een volgende fase. Hij verbindt het kijken naar verten, met de grootse innerlijke bewegingen die in dat soort momenten bij de mensen ontstaan. Hij beeldt de mens niet af, maar laat hem weer speler worden. Hij kijkt niet toe, maar is. Laten we hopen dat zijn plan voor Vosbergen zo snel mogelijk volledig tot realisatie komt. Ik kan niet wachten.

Contemplatorium – Vortex: boven in Rotterdam en onder op Kunstfort Vijfhuizen.